

Západočeský seniorát ČCE po roce 1989

Lukáš VYDRA

Abstract: This study is dedicated to West Bohemian Seniority which is an administrative unit of Evangelical Church of Czech Brethren, which all congregations in Western Bohemia, that is in Pilsen and Karlovy Vary Region, fall under. The document focuses on several chosen chapters of modern West Bohemian Seniority's. The primary method used for writing the document is oral history. Memories of the witnesses correspond and complete the information taken from literature or internet resources.

Key words: Evangelical Church of Czech Brethren; West Bohemian Seniority; New Orientation; reemigration; church today

Úvod

Českobratrská církev evangelická (zkráceně: ČCE) je největší protestantskou církví v České republice, současně se jedná o třetí největší církev u nás (po církvích katolické a pravoslavné). Založena byla 19. prosince 1918. Navázala na protestantské myšlenky Jana Husa, Petra Chelčického a Jana Amose Komenského, ale také na reformaci světovou, reprezentovanou Martinem Luthermem či Janem Kalvínem. Rozmach byl v období první republiky značný – za první rok se k ČCE přidalo přes čtvrt milionu věřících. Často se jednalo o členy, kteří k českobratrské církvi přešli přes takzvané přestupové hnutí, jelikož ryze evangelických rodin bylo v prostoru českých zemí poskrovnu. Roku 1919 byla zřízena Husova bohoslovecká fakulta – dnešní Evangelická teologická fakulta spadající pod Univerzitu Karlovu. Během první republiky rostl nejen počet věřících, ale i počet sborů. V roce 1938 už bylo evidováno více než 325 000 věřících. Během německé okupace a zejména během období komunistické vlády v Československu se situace Českobratrské církvi evangelické razantně změnila. Pokud bychom nazvali předchozí prvorepublikové období jako období rozkvětu a rozmachu, druhá polovina dvacátého století se nesla ve znamení snahy udržet si pozice. Církvi byly po roce 1948 zabaveny majetky, včetně sborových domů, které mnohé sbory stavěly společně s kostelem za účelem obživy. Současně nastala perzekuce kněží a věřících. Je ovšem nutno dodat, že v menší míře, než jak to pocítili katolíci. Režim si uvědomoval „pozitiva“ této církve – byla početná a její vedení sídlilo v Praze (na rozdíl od církve katolické), navíc i někteří vlivní představitelé ČCE byli ochotni vést s režimem dialog – známým příkladem je Josef Lukl Hromádka. Režim proto ČCE často

představoval vnějšímu světu jako příklad toho, jak se v komunistickém Československu daří věřícím. Období komunistické vlády sice nebylo pro Českobratrskou církev evangelickou jednoduché, avšak duchovním i věřícím se podařilo tuto zkušenost zdárně překonat.^{1]}

Primární metodou při vypracování této studie byla orální historie, tedy vzpomínky pamětníků. Text se skládá ze sedmi rozhovorů s pamětníky: Ing. Josefem Benešem, bývalým seniorátním kurátorem, Janem Esterlem, členem sboru v Chrástu, Mgr. Miroslavem Hamarim, současným seniorem Západočeského seniorátu, MUDr. Jaroslavem Krausem, bývalým kurátorem sboru v Mariánských Lázních, Janem Pospíšilem, kurátorem sboru ve Stříbře, Jaroslavem Řezníčkem, bývalým mistokurátorem Korandova sboru a MUDr. Mikulášem Zoubkem, bývalým seniorátním kurátorem.

Všechny rozhovory jsou uloženy v soukromém archivu autora. Rozhovory byly vedeny polostrukturovaně. V rámci studie byly vždy předem připraveny otázky pro pamětníky, avšak pokud konverzace s pamětníkem vedla k jinému, nepřipravenému tématu, nebyla potřeba vracet se k původním otázkám a rozhovor plynul dál. Všechny rozhovory trvaly v průměru jednu hodinu. Volba pamětníků nebyla náhodná, každý z nich zastával v průběhu svého života důležitou roli v seniorátu, či velmi silně vnímá církevní život. Také se jedná o osobnosti, které mají různé názory, a to nejen na problematiku zbožnosti, ale také na otázky ohledně vedení církve či na otázky politické. Právě na pluralitě názorů v otázkách nejnovějších dějin tato stať staví. Text se snaží být objektivní.

Hlavním cílem textu je předložit přehled stěžejních bodů v porevolučních dějinách Západočeského seniorátu. Vzhledem k tomu, že vychází primárně z metody orální historie, je v něm zachyceno doposud nikde neuvedené svědectví o dějinách této českobratrské správní jednotky.

Obecné informace o seniorátu v rámci ČCE

Českobratrská církev evangelická si už od svého počátku velice zakládá na demokratických principech, které aplikuje i v řízení své církve. Od nejvyššího správního orgánu, kterým je synodní rada v čele se synodním seniorem^{2]} a synodním kurátorem^{3]}, přes senioráty, které jsou dle definice církevního řádu ČCE „*společenství sborů spojených v určitém obvodu ke společné církevní*

1] K dějinám ČCE podrobněji Zdeněk R. NEŠPOR, *Sto let Československé církve evangelické a Církve československé (husitské): Náboženské organizace, společenská poptávka a racionalita řízení*, Český časopis historický 116, č. 4, 2018, s. 1059–1078. Viz také Peter C. A. MORÉE, „*Nejpokrokovější církevní pracovník*“. *Protestantské církve a Josef Lukl Hromádka v letech 1945–1969*, Benešov 2015.

2] V současnosti je jím synodní senior Mgr. Pavel Pokorný.

3] V současnosti je jím synodní kurátor Ing. Jiří Schneider.

*činnosti a správě,*⁴⁾ až po samotné sbory. Každý sbor musí příslušet k některému ze seniorátů ČCE. „*Seniorát je vlastně jakoby mezičlánek řízení. Církev je tvořena farními sbory, seniorátními sbory. Seniorátů je čtrnáct. Sdružuje sbory v lokalitě – náš západočeský, to jsou kraje Plzeňský a Karlovarský. Je jich 23,*“⁵⁾ vysvětluje nynější senior Miroslav Hamarim.

V současnosti je na území Čech, Moravy a Slezska 14 seniorátů.⁶⁾ Konkrétně to jsou: Pražský, Poděbradský, Jihočeský, Ústecký, Liberecký, Královohradecký, Chrudimský, Poličský, Horácký, Brněnský, Východomoravský, Moravskoslezský, Ochranovský a Západočeský senioráty, kterému bude v této stati věnována pozornost.

Samotné slovo seniorát má dva významy. V prvním případě se vykládá jako právo nejstaršího člena panovnického rodu na vládu.⁷⁾ Ve druhém případě označuje správní jednotku evangelických církví.⁸⁾ Pojem senior se pojí už s tzv. novou jednotou bratrskou. „*V nové Jednotě se členstvo dělilo na začínající, prospívající a dokonalé. Bratři a Sestry z dokonalých byli pověřováni různými úkoly. V čele sborů stáli správcové (=kazatelé), kteří ve svém domě vychovávali a vzdělávali také učedníky, jáhny a budoucí kazatele. Podmínkou přijetí do sboru byl také závazek zachování řádů a kázně. Správci sboru ve výchově mládeže i dospělých pomáhali Bratři soudcové (=starší, presbyteri). Správcové sborů se čas od času scházeli na synodách, jejich závazná usnesení ve věcech víry, řádů a života Jednoty byla zapisována a vyhlášována dekrety (=rozhodnutí). Jednotu jako celek spravovala „úzká rada“, složená ze čtyř starších (=seniorů, biskupů) a osmi až dvanácti spolustarších (=konseniorů). Seniori ustanovovali sborům duchovní správce, občas sbory navštěvovali (=vizitovali).*“⁹⁾

Následující podkapitoly budou sledovat dva podstatné seniorátní orgány. Seniorátní výbor a seniorátní konvent.

4) *Církevní zřízení* [online]. Českobratrská církev evangelická. 2021 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: www.evangelnet.cz/cce/czr/cz.html#P26.

5) Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim (současný senior Západočeského seniorátu) dne 23. srpna 2021. Záznam rozhovoru je uložen v soukromém archivu autora.

6) Nekořespondují s územním rozložením krajů České republiky.

7) V Čechách bylo toto právo uplatňováno pro nástup na knížecí trůn v raném středověku až do vlády Přemysla Otakara I., který toto právo zrušil a nahradil primogeniturou.

8) Kromě ČCE využívá toto označení také Církev bratrská, Slezská církev evangelická augsburského vyznání a v zahraničí evangelické církve na Slovensku, v Srbsku a v Polsku.

9) Václav PLACHT, *Přehled dějin křesťanství naší vlasti (s ohledem na Plzeň a Západočeský seniorát)*, Plzeň 1988, s. 59.

Seniorátní výbor

V čele seniorátu stojí seniorátní výbor, který se skládá ze dvou částí – z duchovních a laiků. Duchovní část tvoří senior, konsenior (seniorův náměstek), druhý náměstek a dva náhradníci. Laickou část tvoří seniorátní kurátor, dva jeho náměstkové a dva náhradníci. Nutno dodat, že počet členů závisí na počtu věřících v daném seniorátu, v Západočeském seniorátu jsou členy seniorátního výboru pouze dva faráři a dva laici. Seniorátní výbor je správním orgánem seniorátu. V rámci správy ČCE přísluší seniorátnímu výboru tyto úkoly: „*Dohlížet na činnost farních sborů seniorátu a jejich hospodaření, konat v nich vizitace podle Řádu vizitací sborů a ukládat opatření; rozhodovat o výši kazatelských úvazků ve farních sborech; dohlížet na působení kazatelů, starších a jiných církevních pracovníků v seniorátu, pečovat o jejich výchovu a vzdělávání, podporovat je v jejich působení; vyzývat orgány a pracovníky farních sborů seniorátu k plnění povinností uložených Církevním zřízením a řády nebo usneseními a rozhodnutími církevních orgánů; (...) rozhodovat o odvoláních proti usnesením, rozhodnutím a volbám orgánů farních sborů; na návrh předsednictva konventu svolávat zasedání konventu a spolu s předsednictvem konventu je připravovat; předkládat konventu zprávu o stavu, činnosti a potřebách seniorátu; vykonávat usnesení konventu a synodu, provádět rozhodnutí synodní rady a pokyny ÚCK^{10]}, jež se týkají seniorátu; starat se o hospodaření seniorátu a správu jeho majetku podle Řádu hospodaření církve; starat se o archiv seniorátu; posílat synodní radě na vědomí zápisy ze svých zasedání a ze zasedání konventu, protokoly o vizitacích a o předání a převzetí správy farních sborů seniorátu; schvalovat sborové a kazatelské statuty a posílat je na vědomí synodní radě; schvalovat návrhy staršovstev na zřízení kazatelských stanic a jejich statuty; schvalovat usnesení sborových shromáždění o počtu starších a náhradníků; vyjadřovat se k žádostem, návrhům a odvoláním podávaným instančním cestou synodní radě; (...) podávat synodní radě na požádání zprávu o všech záležitostech, které se týkají farních sborů a seniorátu, a dát jí nahlédnout do svých spisů; na vyzvu synodní rady jednat se staršovstvy farních sborů o nápravě nedostatků v hospodaření podle Pravidel hospodářské pomoci.“^{11]}*

Bývalý seniorátní kurátor Josef Beneš k činnosti seniorátního výboru řekl toto: „*Seniorátní výbor je často v pozici jakéhosi soudce. Musí věci zklidňovat. Musí chápat faráře jako člověka, který má nárok na svou vlastní existenci, na svůj vlastní názor. Musí to umět posoudit a musí si říct, na jakou stranu se přikloní. Jestli na tu stranu duchovní, nebo na tu druhou, protože se zpravidla na něj něco vytáhne, nějaký problém, že něco neplní. A vy musíte do toho moudře vstoupit a pokusit se zhodnotit, kdo má pravdu. Je to dost vysilující.“^{12]}*

10] Ústřední církevní kancelář.

11] *Řád o správě církve* [online]. Českobratrská církev evangelická. 2008 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: www.evangelnet.cz/cce/czr/verze/czr_32-4/rsc.html#C35.

12] Rozhovor autora s Ing. Josefem Benešem (bývalý kurátor Západočeského seniorátu) dne

Podobný názor má i Mikoláš Zoubek, také bývalý seniorátní kurátor: „*Pořád si myslím, že klíčový pro život církve nejsou ty nadřazené struktury jako seniorátní výbor nebo synodní rada, ani konvent, ani synod, ale to klíčový, důležitý, je to, co se děje ve sborech. A proto jsme i tu naši funkci pojali tak, že my jsme tam čtyři, že jo, já, senior ještě další dva. Tak jsme ji pojali tak, že jsme se v maximální možný míře snažili respektovat to, jak žijou ty sbory, k čemu dochází, jak se rozhodují, co dělají. A i když to byly sbory, řekněme, různé, i malinko teologicky různé, my jsme sice jedna církev, ale to asi znáte, jako že existuje jedna politická strana, ale jsou tam různé názorové proudy, tak podobný to je v církvi.*“^[13] Sídlem seniorátu je vždy sbor, ve kterém senior slouží jako farář. Seniorátní výbor má pro svou činnost několik poradních odborů a komisí. Členy těchto orgánů si výbor vybírá sám.

Samotnému seniorovi „*(...) přísluší zejména dohled na sbory a církevní pracovníky seniorátu a pastorační péče o sbory.*“^[14] Seniorovými úkoly ve funkci je dle církevního řádu toto: „*Instalovat faráře a jáhny, uvádět je v úřad, udělovat jim dovolenou a oznamovat to synodní radě, starat se o administraci uprázdněných sborů a po projednání se staršovstvem uprázdněného sboru a seniorátním výborem ustanovovat administrátory s výjimkou administrátorů ve sborech, v nichž bylo rozhodnutím synodu zřízeno strategické kazatelské místo, starat se o řádné předání a převzetí správy farních sborů v seniorátu, starat se o řádné vedení kanceláře seniorátu.*“^[15] Seniorátní kurátor zase zodpovídá za laickou oblast správy.

Seniorátní konvent

Důležitým orgánem v každém seniorátu je seniorátní shromáždění neboli konvent. Pan Hamari popisuje konvent těmito slovy: „*Konvent vlastně připravuje návrhy ze sborů pro synod.*^[16] *Těch návrhů nikdy není zas tolik, ale je důležité, aby byly návrhy připraveny. Naposledy šlo o sloučení Chrástu a Kralovic. A takové věci schvaluje konvent. Má svoje předsednictvo. Čtyři lidé – dva laici a farářové.*“^[17] Dle církevního řádu ČCE má konvent tyto úkoly: „*Konvent jedná o životě a práci seniorátu. Konvent volí na šestileté období seniorátní výbor.*“

27. srpna 2021. Záznam rozhovoru je uložen v soukromém archivu autora.

[13] Rozhovor autora s MUDr. Mikolášem Zoubkem (bývalý kurátor Západočeského seniorátu) dne 4. prosince 2021. Záznam rozhovoru je uložen v soukromém archivu autora.

[14] *Církevní zřízení* [online]. Českobratrská církev evangelická. 2021 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: www.evangelnet.cz/cce/czr/cz.html#P26.

[15] *Řád o správě církve* [online]. Českobratrská církev evangelická. 2008 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: www.evangelnet.cz/cce/czr/verze/czr_32-4/rsc.html#C35.

[16] Nejvyšší správní jednotka ČCE.

[17] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim

Seniorátní výbor je čtyřčlenný^{18]} nebo šestičlenný podle rozhodnutí konventu, náhradníci jsou čtyři. Z farářů v činné službě seniorátu volí konvent seniora, jeho prvního příp. i druhého náměstka a dva náhradníky a ze starších seniorátu seniorátního kurátora, jeho prvního příp. i druhého náměstka a dva náhradníky. Za členy nebo náhradníky seniorátního výboru nelze volit kandidáty, kteří jsou v den volby starší 70 let. Volby potvrzuje synodní rada. Konvent volí na čtyřleté funkční období poslance na synod a jejich náhradníky. Konvent volí na šestileté období dva členy a dva náhradníky seniorátního představenstva Jeronýmovy jednoty z členů farních sborů seniorátu. Konvent volí na čtyřleté období poslance ústředního shromáždění Jeronýmovy jednoty z členů farních sborů seniorátu. Konvent se usnází o návrzích na synod. Konvent volí na dobu určitou seniorátní faráře nebo jáhny.“^{19]}

Pravomocemi konventu jsou: „Na základě zprávy seniorátního výboru jednat o stavu, činnosti a potřebách seniorátu, farních sborů seniorátu a o činnosti seniorátního výboru, předkládat synodu stanoviska ke zřízení nebo sloučení farních sborů seniorátu, usnášet se o změnách sídel a změnách hranic farních sborů seniorátu, navrhopvat synodu změny hranic seniorátu, navrhopvat synodu zřízení seniorátních kazatelských míst, volit seniorátní faráře nebo jáhny na místa zřízená synodem, jednat a usnášet se o předlohách zaslaných synodní radou, o návrzích farních sborů, seniorátního výboru a členů konventu, jednat o stížnostech na seniorátní výbor, jednat a usnášet se o hospodaření seniorátu podle ŘHC,^{20]} volit revizory hospodaření seniorátu a jejich náhradníky.“^{21]}

Konvent má několik členů, jsou to: „Poslanci volení staršovstvy sborů seniorátu,^{22]} jeden člen správní komise, případně jeden člen staršovstva z každého sboru v seniorátu, kde bylo rozhodnutím synodu zřízeno strategické kazatelské místo; všichni faráři seniorátu samostatně spravující sbory a jáhnové povolani ke službě v administrovaném sboru; ostatní faráři a jáhnové působící v seniorátu, jimž konvent přizná členství; kaplani, kteří jsou členy některého ze sborů seniorátu a jimž konvent přizná členství; členové seniorátního výboru.“^{23]}

Členové konventu jsou voleni na čtyřleté funkční období a scházejí se jednou ročně, pokud si to ale situace žádá, může se konvent sejit i mimořádně.

18] Toto je případ Západočeského seniorátu.

19] *Řád o správě církve* [online]. Českobratrská církev evangelická. 2008 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: www.evangelnet.cz/ccce/czr/verze/czr_32-4/rsc.html#C35.

20] *Řád hospodaření církve*.

21] *Řád o správě církve* [online]. Českobratrská církev evangelická. 2008 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: www.evangelnet.cz/ccce/czr/verze/czr_32-4/rsc.html#C35.

22] Poslance konventu (a jejich náhradníky) volí staršovstva ze všech sborů v daném seniorátu. Sbory do 250 členů volí jednoho poslance, do 500 členů poslance dva, do 1000 členů tři a sbory, které mají přes 1000 členů, volí čtyři poslance.

23] *Církevní zřízení* [online]. Českobratrská církev evangelická, 2021 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: www.evangelnet.cz/ccce/czr/cz.html#P26.

S takovýmto setkáním však musí souhlasit třetina poslanců konventu nebo třetina sborů seniorátu. V čele konventu stojí volené čtyřčlenné předsednictvo. Členové předsednictva konventu však již nemohou být v seniorátním výboru. Co se týče místa konání konventu, tak: „*Snažíme se tak, aby se ty konventy střídaly. Jednou v severní části seniorátu, jednou v jižní části. Takže to je většinou na střídačku. Letos byl v únoru naprosto atypický konvent, byl virtuální, v tom internetovém prostředí kvůli protiepidemickým opatřením,*“^{24]} Sdělil MUDr. Mikuláš Zoubek, který působí jako dlouholetý předseda konventů, a na otázku, zda je nějaké dlouhodobé téma, které se na konventech řeší, odpověděl: „*Na konventu se řeší to, co nám předhodí synod. Potom ty obligatorní věci, včetně uzávěrek, ale pokaždý to bylo něco jiného. Ale nebylo stálé téma.*“^{25]}

Popis Západočeského seniorátu

„*Tenhle seniorát^{26]} nemůže zaujímat zvláštní místo. Protože v ČCE jsou kraje, které jsou velmi výrazné tradičně, jsou od toleranční doby. Vznikaly hned po vydání Tolerančního patentu. To jsou sbory na Valašsku, na Vysočině a v Polabí. Tam to vždycky byly evangelická centra. V západních Čechách vůbec, protože tady bylo vždycky německé obyvatelstvo a německá luterská církev. Ale nikdy se nejednalo o žádné významné místo pro ČCE, přestože zde byly velice výrazné osobnosti, jako byl Machotka, který byl také v Synodní radě v Praze.*“^{27]} Těmito slovy popsal současný senior Miroslav Hamari postavení Západočeského seniorátu v rámci celé Českobratrské církve evangelické.

Českobratrská církev má na západě Čech opravdu velice specifickou pozici. A to hned z několika důvodů. Sbory buď vznikly v přestupovém hnutí, nebo byly reemigrantské. Evangelictví na západě Čech nemělo velkou tradici, tudíž tu nebyly sbory, na které by šlo „navázat“. Přestupové hnutí bylo akcí, která vznikla těsně po založení Českobratrské církve evangelické.^{28]} Šlo o možnost, aby každý křesťan, respektive pokřtěný člověk, mohl rychle konvertovat k Českobratrské církvi evangelické. Jednalo se tedy o sbory, ve kterých nebylo u věřících evangelictví zakořeněné. Evangelíky se lidé v těchto sborech stali často po vyslechnutí kázání evangelických farářů, které jim přišlo mnohem svěžeji či bližší než kázání katolická. Také to byli lidé, kteří měli jakýsi odpor k rakouskému mocnářství a tím pádem i ke katolictví, které bylo s monarchií spjato. Sbory z přestupového hnutí jsou například v Plzni, v Rokycanech, Chrástu, v Domažlicích či v Sokolově.

24] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

25] Tamtéž.

26] Myšlen Západočeský seniorát.

27] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

28] 17. prosince 1918.

Sbory reemigrantské měly (a stále mají) svá specifika. Jedná se o sbory, ve kterých si věřící evangelíci drželi svou víru během nuceného exilu v Německu, na Ukrajině či v Polsku. „*To my si vnitřně v seniorátu říkáme ta jižní část toho seniorátu. Ta severní část byla tvořena sbory, které byly z exulantů, z reemigrantů. Proto ten seniorát nikdy nebyl homogenní. I věroučně. Tamty sbory jsou pietistické, kdežto tyhle sbory jsou takové liberální. Tamty vznikaly po válce.*“^{29]} Jak uvedl pan senior Hamari, jedná se o sbory velmi uzavřené a poměrně konzervativní – ve srovnání se sbory přestupovými. Právě tato dualita mezi sbory Západočeského seniorátu dělá tento správní celek unikátním. Jako další definice reemigrantských sborů může sloužit toto prohlášení seniora Hamariho: „*Reemigrantské sbory vznikaly za jiných podmínek po druhé světové válce, kdežto přestupové vznikaly po první světové válce. Rozdíl jsou také kulturní. Oni vztikali z reemigrantů, kteří přišli ze Slezska nebo z Volyně, z dnešní Ukrajiny, Polska. Je tam rozdíl ve zbožnosti. Ti jižní jsou liberální. Na severu jsou pietistická, emotivní, entuziastická zbožnost.*“^{30]}

Právě tato dualita pomohla vytvořit specifickou tvář Západočeského seniorátu,^{31]} který se profiluje jako vnitřně velmi uzavřený: „*Na západě se ty sbory setkávají málo. Já jsem se minule při vizitaci v Teplé ptal, protože mají nejblíž Marjánky, ale tam není žádný kontakt. Ani dnes. Ani historicky. Ačkoliv k sobě mají pár kilometrů.*“^{32]}

Západočeský seniorát vznikl až roku 1925. Nezařadil se tedy mezi senioráty, které vznikly společně s ČCE v roce 1918. Plzeň s okolím patřila pod Pražský seniorát. Důvodem bylo nepochybně to, že v době vzniku ČCE neměl ani jeden z plzeňských sborů svůj vlastní kostel. To se změnilo právě v roce 1925, kdy v Plzni vznikl kostel Husova sboru. Údaje ze Zprávy o třetím synodu Českobratrské církve evangelické jsou prvními zprávami o vzniku Plzeňského seniorátu:^{33]} „*Po referátu Dr. Bednáře přijat jednomyslně s potleskem návrh ze seniorátu pražského ř. 6., doporučený příslušnou synodní komisí, a sice v tomto znění: 16. Synod vyhovuje přání hlasovných údů českobr. ev. sborů v Domažlicích, Královicích, Plzni vých., Plzni západ, Přešticích, Rokycanech, Strakonících a Volyni, aby se mohli odloučit od dosavadního seniorátu pražského, a povoluje zřízení samostatného seniorátu plzeňského, jehož obvod budou tvořiti obvody právě jmenovaných sborů. Synodní výbor se pověřuje, aby učinil další kroky potřebné k provedení tohoto usnesení.*“^{34]} Tehdejší nejsilnější

29] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

30] Tamtéž.

31] Nutno dodat, že reemigrantské sbory jsou prakticky v každém pohraničním seniorátu.

32] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

33] K přejmenování seniorátu na Západočeský došlo v roce 1953.

34] *Zpráva o třetím synodu Českobratrské církve evangelické* [online], Praha 1925, s. 15. [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: www.ustredicce.e-cirkev.cz/ustredni-cirkevni-kancelar/agenda/archiv.

osobností českobratrské církve v západních Čechách byl bezpochyby farář Korandova sboru Karel Machotka. Ten se stal prvním západočeským seniorem. Seniorátním kurátorem se stal Josef Pohanka.

Západočeský seniorát tvoří tyto sbory: Aš (s kazatelskými stanicemi v Hranicích v Čechách, Podhradí a v Mokřínách), Černošín (s kazatelskou stanicí v Lestkově), Dolní Bělá, Domažlice, Horní Slavkov (s kazatelskou stanicí v Novém Sedle), Cheb (s kazatelskými stanicemi ve Františkových Lázních, Hazlově, Hrzíně, Libé a Plesné), Chodov u Karlových Varů (s kazatelskou stanicí v Nové Roli), Chrást u Plzně (s kazatelskými stanicemi v Radnicích a Kralovicích), Karlovy Vary, Kdyně na Šumavě, Mariánské Lázně (s kazatelskými stanicemi v Lázních Kynžvart a ve Třech Sekerách), Merklín u Přeštic, Nejdk (s kazatelskou stanicí v Jáchymově), Ostrov, Plzeň – Korandův sbor, Plzeň – západní sbor (s kazatelskou stanicí v Nýřanech), Podbořany (s kazatelskými stanicemi v Oráčově a Valeči), Přeštice, Rokycany, Sokolov (s kazatelskými stanicemi v Kraslicích, Kynšperku na Ohří a Rotavě), Stříbro, Teplá (s kazatelskou stanicí v Toužimi).

Dějiny Západočeského seniorátu po roce 1989

S nově nabytou demokracií a svobodou po sametové revoluci nastala pro všechny církve velká změna. Navrácení majetků, konec státního dohledu, konec cenzury, to všechno byly skvělé demokratické kroky, ale svoboda s sebou přinesla také odliv věřících. Nastala možnost „žít mimo sbory“ – jezdit na dovolené, pracovat a studovat v zahraničí,^{35]} trávit čas v jiných organizacích a možnost najít si jiné, mladé, nové protestantské církve. Západočeský seniorát zkrátka vstup do nového tisíciletí velice pocítil a musel se nové realitě přizpůsobit. Tato kapitola bude sledovat několik témat, které s sebou demokratické uvolnění přineslo. Na úvod této problematiky je vhodné uvést reflexi doby od pana Jana Esterleho: *„Bylo to zvláštní, v době té totality měli senioři starost, protože byli pořád pod kontrolou státní moci. Tady potom už je nekontrolovala vyloženě státní moc, ale celkově to narovnáni těch vztahů, třeba v hospodářství, začalo přinášet tolik agendy... Vlastně paradoxně se dostali do podobný situace časově jako ti senioři před tím, a to jen protože zákony téhle země jim dávali tolik povinností, které souvisí s tím úřadem, že museli dávat pod spoustu věcí podpisy a museli vědět, proč je tam dávají, že nakonec ta sborová práce už byla někdy problematická. Nechci to soudit, nechci to odsuzovat.“*^{36]}

35] Což pro Západočeský seniorát znamená největší úbytek věřících, protože se mnozí lidé odstěhovali do Německa za práci a přešli tam pod německé evangelické sbory.

36] Rozhovor autora s Janem Esterlem, (člen sboru v Chrástu), dne 17. března 2022. Záznam rozhovoru je uložen v soukromém archivu autora.

Ačkoliv je bezesporu faktem, že pád komunistického režimu byl nutný a demokratické směřování Československa a později České republiky vítané, našlo se po revoluci několik nešvarů, které souvisely s demokracií, otevřenou diskuzí, a hlavně s vyrovnáním církve s minulým režimem. Na tomto místě je vhodné popsat příběh Nové orientace.^{37]} Ten po revoluci nekončí. Naopak. Její členové se – stejně jako celé Československo – dostali do nově nabyté svobody, která s sebou přinášela i prostor pro otevřenou kritiku a diskuzi. To dalo možnost zvláště mladým farářům podívat se na Novou orientaci kriticky. „*Noví faráři začali Nové orientaci vyčítat, že byla příliš vstřícná státu, taková teze byla Nové orientace. My jsme, jakožto evangelíci, socialisté, máme sociální smýšlení, které bylo v české reformaci trvale přítomno, a pokud se snažíme kritizovat stát a státní policii, tenkrát se o lidských právech moc nemluvilo, tak to děláme proto, že máme socialismus rádi. A ti mladí začali vyčítat, že jsme byli mírní, a že Hromádka^{38]} byl nalevo. A paradoxně. Já jsem po sametové revoluci zůstal na pozicích Nové orientace, a zase jsem to dostával zpátky z těch pozic, že teď tady máme demokracii a svobodu a ty tady budeš šířit nějaké... Vlastně ta konzistence mých názorů se stávala kontraproduktivní. A někteří mě neměli rádi tenkrát a pak mě přestali mít rádi z druhé strany. Tenkrát říkat chudí a bohatí, to se mohlo. Ježíš byl chudý a byla kritika boháčů. A po sametové revoluci*

37] Jednalo se o teologický proud v ČCE vzniklý v roce 1962. Pátě Nové orientace tvořily skupiny farářů, ale i laiků. Největší snahou tohoto proudu bylo aktivně hovořit o poměrech v tehdejší Československu a podrobovat tyto poměry kritice – samozřejmě s teologickým podtextem. Komunistické orgány ale Novou orientaci chápaly jako politické hnutí, které je třeba potlačit. Šlo o proud, který byl aktivní napříč celou českobratrskou církví – Západočeský seniorát tedy nevyjímaje. Nová orientace ale také vycházela z díla Emanuela Rádla, biologa a filosofa, který se intenzivně zabýval problematikou pravdy a trvání na pravdě, či z myšlenek Dietricha Bonhoeffera, německého evangelického teologa, který zdůrazňoval nutnost dialogu mezi věřícími a nevěřícími. Nutno dodat, že komunistické orgány přisuzovaly Nové orientaci větší sílu, než ve skutečnosti měla. Později se z pojmu Nová orientace stala jakási generalizační pomůcka Státní bezpečnosti – kdo byl z ČCE v opozici proti režimu, byl dle StB automaticky členem Nové orientace. StB se stále pokoušela Novou orientaci rozvrátit zevnitř, zdiskreditovat její členy či donutit evangelíky, aby činnost Nové orientace ignorovali. Z teologického hlediska šlo v Nové orientaci o snahu následovat učení Ježíše Krista nejen v prostoru církve či teologické akademie, ale hlavně v celém životě. Přijmout fakt Ježíšova božího původu a nesnažit se za každou cenu z něj udělat bratra věřícího – o tento způsob pojetí víry se snažila komunistická ideologie, neboť takto mohl být Kristus mnohem lépe „uchopitelný“ pro materiální svět. Nová orientace dbala na správné a – dalo by se říci – doslovné čtení Písma. Písmo pro ně bylo svědectvím o Boží cestě za člověkem. Vážně se také zabývali druhým příchodem Krista a příchodem Božího království na zem. Zdůrazňovali Kristovu solidaritu s nemocnými, vyloučenými či chudými. Evangelium byla pro Novou orientaci životní cesta. Stejně jako Nového zákona si Nová orientace vážila i zákona Starého. Také byl zdůrazňován Duch svatý, který má vytvářet mírumilovné společenství plné lásky, radosti a modliteb – vlastně jde o ideální představu sborového společenství. Zajímavé je také vyzdvížení nutnosti dialogu s ateisty či sledování pokroků v technice, sociologii, filozofii, ale i v politice, stejně jako pochopení rozdílu mezi mentalitou města a venkova.

38] Josef Lukl Hromádka – významný evangelický teolog a vysokoškolský pedagog, který se zaměřoval na teologickou interpretaci marxismu.

to téma šlo pryč – chudí a bohatí a sociální rozdíly, to se moc nechtělo slyšet. A teď já jako nepřátelská osoba kategorie C, a pak jsem byl v městské politice a mě říkali, že jsem naružovělej,^{39]} uvedl MUDr. Jaroslav Kraus, bývalý kurátor sboru v Mariánských Lázních.

Samozřejmě, po tomto prohlášení vyvstává otázka, zda pan Kraus vnímá něco z minulého režimu, co bylo, kromě placení farářů ze státní kasy, lepší než dnes. „To se asi tak nemůže brát. Dříve se dbalo na to, co tomu řekne církevní tajemník, a dnes, jestli je to účetnický v pořádku a jestli se naše církev prezentuje dost loajálně k novému trendu. Je to trošku s obráceným znaménkem. Ta církev pod tlakem diskutovala více o teologických otázkách, a to opírala o svou víru. A to se teď nedělá. Teologie je odsunuta na stranu. Zůstalo jen pár dogmat a lidská práva.“^{40]} Můžeme tedy vidět, že neexistuje jednota v pohledu na dnešní dobu, což je vlastně dobře, neboť právě to utváří demokratickou diskuzi, na níž je nejen naše země, ale i Českobratrská církev evangelická postavena.

Problematika přijetí minulosti a toho, že během komunismu nešlo být stále neutrální, byla, zvláště v devadesátých letech, velkým tématem. Svě k tomu řekl i bývalý seniorátní kurátor Josef Beneš: „To všechno se projevilo v tom zlomu demokratizačním. Kdy ti takzvaní disidenti, kteří se takzvaně nezaprodali, tu vrstvu lidí vedení hrozně kritizovali. To personálně se ta církev hrozně vysílila. Byť jsme křesťané, měli bychom si odpouštět, měli bychom být moudří, měli bychom chápat situace těch předchůdců, takže došlo k divnejm situacím. Divnejch střetů, kdy se ty skupiny lidí, kteří byli takzvaně demokratický, snažily najít své pozice, a byli v tom bohapusté kompeteční spory a boje o pozice v církvi, a to jí dalo hrozně zabrat. Místo, aby se moudře nadechli, poplácali se po ramenou a řekli si, kluci, vy jste to měli těžký, protože vám ti debilní komunisti šlapali na krk, a tak dál, chápem to. Tak pojďme to dát znovu dohromady a jedem dál. Vždyť jde o křesťanství.“^{41]}

Kontrast s dobou minulou – tedy s komunistickou – a dobou demokratickou je patrný také ve věcech povinného vykazování věřících. Pan Zoubek při rozhovoru upozornil na jeden nešvar, který se během doby jeho funkce jako seniorátního kurátora odehrával: „Za komunistů jsme byli zvyklí, že jsme vykazovali hausnumera v počtu členů. A tenkrát nám ti faráři vysvětlovali, aby si ti komunisti mysleli, že je nás víc, než je. A když nastala revoluce, tak my jsme začali tlačit na faráře, ať jsou poctiví a přiznejme, že těch členů je polovina. Někteří faráři to akceptovali a některý ne. Já, když jsem jako seniorátní kurátor jezdil po sborech, tam jsem dělal kontrolu, popovídat si a já vždycky chtěl vidět kartotéku. A to je problém. Málokterý sbor ji měl. A to je velká práce ji založit.

39] Rozhovor autora s MUDr. Jaroslavem Krausem (bývalý kurátor sboru v Mariánských Lázních) dne 9. března 2022. Záznam rozhovoru je uložen v soukromém archivu autora.

40] Tamtéž.

41] Rozhovor autora s Ing. Josefem Benešem.

To musíte z křesťanských knih, oddacích knih a konfirmačních knih vybrat všechna jména, získat adresy, obeslat je, jestli žijou a tak. Protože my máme jiné členství než v jiných církvích. Pokud je někdo pokřtěnej před čtyřiceti lety, tak je pořád členem. Katolíci ty to maj nejjednodušší, ti nemají žádné kartotéky. A malý sbor, nechodíš rok nebo dva, tak tě vyškrtneme. Takže já jsem jednou přijel do jednoho malého sboru, že prej mají problém sehnat lidi do staršovstva. A že se jich na bohoslužby schází pět a půl. A já na to, že v kartotéce máte dvě stě lidí, takže se vás schází dvě stě. A oni vždycky takový výmluvy. Tak jsem jim otevřel kartotéku a polovina těch lidí byla narozena v 19. století. A já na to, tady třeba Josef Novák narozen 1890, proč ho máte v kartotéce. A oni, my nevíme, jestli žije. S tou kartotékou jsem narážel v mnoha sborech. A málokdo ji má v pořádku. Jenže to se odráží v repartici, ^{42]} kdy sbory si stěžují, že je mají vysoké, protože se to odvíjí od počtu členů, tak pak chci, aby si to opravili, že jich teda není 600 a pak budou mít menší repartice.“^{43]} Narážíme zde na zajímavé memento minulé doby při snaze církve a jejích členů o to, aby nezankla. I kdyby se mělo jednat o lež, tedy o něco, co se přiči křesťanskému učení.

Po sametové revoluci se musela měnit i církev v samotném základu. Musela se přizpůsobit hlavně novým ekonomickým podmínkám. Závěr této podkapitoly proto patří vyprávění seniora Miroslava Hamariho: „V devadesátkách a po roce dva tisíce to byly otázky směřování, které se promítaly do nových církevních rádu a zřízení, bylo potřeba změnit mnoho věcí, některé věci v našich rádech byly ještě poválečný a dřívější, takže bylo potřeba udělat spoustu aktualizací. Ta práce synodu taková spíše ideová, jak směřovat a jak to potom uchopit do těch rádu. Velká změna nastala po restituci církevního majetku, kdy současný diskuze, žel, se stáčejí vždy do oblastí ekonomických, jak zajistit chod církve v těch nových podmínkách, kdy se snižují ty restituční peníze, které přicházejí a v roce 2030 to skončí úplně, a jak se s ním mají sbory vyrovnat, aby nezankly úplně. Zánik sboru tady v západních Čechách hrozí takovým šedesáti, sedmdesáti procent sborů. (...) A my se jako církev snažíme, aby to bylo vyvážený, etický, aby se do těch úvah ekonomických promítala solidarita větších s menšími, takže to není jen stroze ekonomický a vychází to z ekonomické nouze, budoucnosti.“^{44]}

Nové státní zřízení s sebou přineslo i změnu majetkových poměrů. Církevní pracovníci přestali být placeni státem a Českobratrská církev evangelická se začaly vracet majetky, se kterými se musela opět naučit hospodařit. A právě debata o financích obecně se stala velkým tématem nejen na konventních diskuzích. „Ty konventy a vůbec ta shromáždění na nejrůznější úrovni se zabývala

42] V povinných sborových odvodech (jedno z kritérií, které určuje výšku repartie) je i počet členů daného sboru.

43] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

44] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

i teologickými problémy, a to už je pryč. Teď se o ničem jiným nemluví než o těch prachách, jak to zajistit, jak to udělat. A na toto vůbec nedojde. A když bych to tam chtěl prezentovat, vytáhnout nějaké téma, tak to smetou ze stolu,^{445]} tvrdí MUDr. Kraus a je to pochopitelné – církev by se měla zabývat církevními záležitostmi, avšak bez peněz nepřežije. Mezi věřícími tedy vzniká určitý rozpor v tom, jak nyní vést církev. I sám Kraus si uvědomuje nelehkost situace. „*Oni^{46]} mají velice nesnadnou pozici, řeší uprázdněný sbory, finanční otázky se pořád řeší a teď pořád chodí shora nějaký nový příkazy a směrnice, jak by měl seniorát vypadat. Ale když nemáte členy, nemáte personální zálohu, tak pořád jen hasíte.*“^{47]} Současné vedení seniorátu si pochvaloval i bývalý seniorátní kurátor Mikoláš Zoubek: „*A já můžu jenom chválit, protože dělají svoji práci dobře, vlastně to dělají tak trochu podobně jako my, že tak jakoby těm sborům do toho moc nemluvěj. A podporuju to, co v těch sborech je a že vidíte, že my jsme coby jeden názorový proud předali ty funkce jinému názorovému proudu a nikdo to ani nepozná.*“^{48]}

Finance jako téma na konventech bylo předmětem rozhovoru i s panem Esterlem, který se k problematice vyjádřil takto: „*Určitou dobu měly tendenci převažovat otázky hospodářského zabezpečení církve, protože to na nás začalo tlačit. ČCE si to uvědomila brzy, a že na tom začala pracovat taky dost brzy. To, že vznikl personální fond už spoustu let zpátky, to je dobře. Ale vždycky tady byly hlasy, který říkaly, musíme se zabývat službou církve, teologii církve. Tím, jak se má dobře udržovat náš bohoslužebnej život, že to není jedno, že bohoslužby nejsou forma, která se dál nemůže vyvíjet, takže si myslím, že to jsou prvky, které se také objevovaly. Někdy převažovaly ty, jindy ony. A řekl bych, že právě to, čím je ČCE, to uvědomění si, dostalo po roce 2000 výrazný impulzy, protože se ukázalo, že ty devadesátý léta nás hodily na tu stranu, že si můžeme opravit objekty, nikdo nás neomezuje, a pak nastalo uvědomění, že ty objekty musíme naplnit dobrou duchovenskou prací, dobrou službou tomudle světu. Je to těžká otázka, nedá se říct, že by jeden směr vítězil, a to je dobře. Je to tak, že se všechny roviny spíše prohlubují. To, že nás vnější situace nutí k tomu velmi efektivně ten náš celej systém fungování nastavovat, protože sbory zanikají nebo se slučují. To nás nutí přemýšlet, jak duchovensky sloužit v té takzvané větší diaspoře, protože to neznamená, že ta místa zaniknou. Když tam bude jeden člověk, my o něj musíme mít péči. A teď jak ho pozvat smysluplně, jak se mu věnovat smysluplně. A to se prohlubuje. Vždycky se ty konventy zabývají restrukturalizací církve, protože to jinak nejde, máme omezenej balík peněz a z něj máme vyjít, ale zároveň je tam vždycky velmi jasně řečeno, že je*

45] Rozhovor autora s MUDr. Jaroslavem Krausem.

46] Myšleno vedení Západočeského seniorátu.

47] Rozhovor autora s MUDr. Jaroslavem Krausem.

48] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

potřeba naše aktivity vůči lidem, jejichž sbor se stal kazatelskou stanicí nebo jsou to dokonce jednotlivci v rámci nějakého sousboří a jsou daleko, protože bohoslužby tam nelze zajistit z hlediska ekonomického, tak jak jim zvěstovat, k čemu je pozvat, protože každý člověk, když má v církvi svou osobní službu, je vždycky víc do toho dění vtažen.“^{49]}

Vraťme se ale k problematice financí. S těmi totiž souvisí i otázky ohledně církevních restitucí, jež v dnešní době vyvolávají silné emoce. Tato problematika byla součástí otázek v rozhovorech s pány Krausem, Zoubkem a Hamarim: „*To, co nám evangelíkům uškodilo, že jsme šli s katolíky do těch restitucí. Někteří o tom nediskutují. Někteří říkají, že to je špatně. Třeba Erazím Kohák, který se vyjádřil proti restitucím. Já to nemůžu pořad spolknout – církev, která podniká v peněžnictví, to je contradidictio in adjecto. A ty peníze, které dostáváme, jsou katolické peníze. To nejsou státní peníze. To jsou peníze katolické církve, která se uvolila, že deset procent restitucí rozdělí mezi protestantské církve a hovořil jsem o tom tak, že mnohem blíže je evangelické teologii ten systém, kterej měli komunisti. Že stát, tím že platí faráře, uznává, že církve mají ve společnosti důležitou roli. A zbytek si církev sebere ze svých zdrojů. Ale zvítězila ta druhá koncepce“^{50]} uvádí MUDr. Kraus.*

Podobný názor má i Mikoláš Zoubek: „*Řeknu jednu věc, která mě osobně zabolala a dodneška to nesu jako určitou bolest. Možná, že to je i nejenom moje osobní bolest, ale že to je bolest i obecně pro církev. Asi před sedmi lety parlament přijal na poslední chvíli zákon o odluce církve od státu. Tam se dohodlo, že církev postupně během 17 let přestane dostávat peníze na platy farářů, bude samostatná a bude dostávat peníze z církevních restitucí, a protože majetek do roku 1948 měli v převážné většině katolíci, nikoliv evangelíci, tak je to vlastně restituace katolickýho majetku. A evangelické církve po dohodě s katolíky se k tomu přihlásily. A tohle někteří bratři velmi těžce nesli. Já byl tenkrát členem Synodu, takže vím, že i na Synodu kolem toho byla těžká diskuze, jestli my evangelíci se máme přihlásit k restituci, která do určité míry byla katolická, protože historicky to evangelíci neměli s katolíky vždycky tak dobrý. A když se o tom hlasovalo na Synodu, jestli teda ten postup synodní rady, která v konečné fázi měla říct: „Ano, my teda ty peníze přijmeme, byť víme, že jsou katolíků.“ Tak o tom hlasoval Synod a tam, pokud si dobře vzpomínám, bylo z těch 65 lidí, řekněme, šest až osm proti. Já jsem tedy poslancem synodu. Hlasoval jsem spolu s většinou. Když jsem pak přišel na konvent, tak na to přišla tam řeč. Několik bratří se do mě velice zle pustilo, že jsem prostě hlasoval špatně, byť s velmi zřetelnou většinou. V podstatě jsme si jenom řekli: „Ano, souhlasíme s postupem rady a pověřujeme ji, aby jednala dál, tak jak jedná.“ A když jsem se pak vrátil na nejbližší konvent, kde se to samozřejmě ještě znovu probíralo, několik*

49] Rozhovor autora s Janem Esterlem.

50] Rozhovor autora s MUDr. Jaroslavem Krausem.

bratří se do mě pustilo. Mimochodem jsou to bratří, kterých si velice vážím, mám je rád, patří do toho probuzeneckého hnutí. Ti se do mě velice zle a ostře pustili, že jsem zradil křesťanské ideály. Na konventu se to hlasovalo s ještě větší většinou, přes 90 % procent. Dneska se o tom už nemluví, bere se za to, že to je normální, už taky ty mladý možná pozapomněli, jak to tenkrát bylo, ale já to prostě vnímám jako velkou bolest pro církev.“^{51]}

Senior Hamari k problematice restitucí uvedl: „Já jsem od začátku říkal, že to bude mít svá úskalí, což se, a nečiní mi to žádnou radost, projevilo. Především si myslím, že ten typ církve jako Českobratrská církev evangelická, teda tradiční církve, nebo, jak se někdy říká, lidové, která působí v celé společnosti, a snaží se působit v celé společnosti, by se neměla štítit od společnosti přijímat finance na svůj provoz. Takže předešlý model dotací na mzdy nebyl úplně od zlého, a dokonce to mohlo být vnímáno jako nájem státu za nevydaný majetek, to je jedno, jak bychom mu říkali, a společnost by se pozitivně stavila k působení církve tím, že ji podporuje. V době, kdy to vyrovnání proběhne formou restituace, jednak církev sama se bude vzdalovat od veřejných aktivit a bude se uzavírat do ghetta, a jednak si společnost nebude uvědomovat, že to, co nese církev, pro její kulturu, pro jejího ducha, pro Západního ducha je velmi důležité a bez něho bude strádat, a to pro českou společnost, velmi sekulární společnost, nebude dobré.“^{52]}

Kromě restitucí byly a stále jsou velkým tématem takzvané repartice. Repartice jsou povinné finanční odvody sborů do seniorátního rozpočtu. Zvláště na konventech je toto vždy velkým předmětem diskuze, jak potvrdil M. Zoubek: „Do té fáze, než jsem já nastoupil do funkce, tak to často byly tématem diskuze takzvané repartice. A my jsme si řekli, že musíme udělat jakoby v tom systém a ne, že se každé rok budeme na konventu hádat o repartice. Já jsem byl autorem toho teda systému, ono to vypadá, že se chlubím, ale tak to skutečně bylo. Já navrhl sedm kritérií. Tři finanční a čtyři jakoby lidský – z hlediska kapacity. Na základě ekonomického dotazníku a statistického dotazníku. Já udělal nový systém a z toho vyšly jakoby objektivní repartice. Takže od té doby, co jsme to zavedli, a to trvalo leta, tak se o peníze nehádalo, protože si každé řekl, že to jsou objektivní kritéria. Peníze teď řešíme z jiného úhlu pohledu. Tenkrát to bylo, jestli nějaký sbor platí víc nebo míň. Dneska je to otázka, jak ty sbory přežijou, když si budou muset za 17 let platit faráře sami. Najednou je tu otázka víry. Člověk si uvědomí, že musí církvi mnohem víc platit. Proto probuzenecké hnutí je stoupencem desátků – desetinu dám církvi. Takže lidi si teď uvědomují, že tu víru budou muset vzít vážně, pokud s ní chtějí dál žít, protože v těch nových ekonomické podmínkách to nepůjde. Ale kde budou lidé, kteří vezmou tu víru vážně, budou sboru pomáhat, tak to půjde. Nebudou si myslet, že stačí v neděli do kostela a církev vše ostatní zařídí.“^{53]}

51] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

52] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

53] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

Repartice zmínil ve svém vzpomínání na konventy i J. Řezníček, jenž připojil velice kladnou informaci: „*Velice se řeší na konventech repartice a některý sbor řekl, že mají velkou obětavost, takže slabému sboru poslali nějaké peníze, třeba deset tisíc, aby se mohly ty repartice splatit.*“^{54]}

K problematice repartice se vyjádřil i senior Hamari: „*Kdyby se neplatily repartice, nebo kdybychom neměli společný fond seniorátní nebo celocírkevní, bylo by nebezpečí, že by naše církev ztratila charakter synodně-presbyterního zřízení a spíše by tíhla ke zřízení kongregačnímu, které je uplatňováno třeba ve Spojených státech, ale nám je cizí. Ty odvody do společných fondů jsou k tomu, abychom cítili vzájemnou solidaritu, a jsou koncipované tak, aby menší sbory odváděly menší dávky a větší sbory dávky větší, ale abychom vždycky vnímali sebe jako jeden celek. Aby se žádný farní sbor v církvi necítil extra nadřazený či zase přehlížený (...). Ono je to analogický. Ve sborech se odvádí salár, v ČCE je to dobrovolný a je to členský příspěvek, aby ten sbor mohl fungovat, sbory pak odvádí seniorátní repartice a senioráty pak odvádějí celocírkevní repartice.*“^{55]}

Ačkoliv se může zdát, že se seniorát a celkově celá církev čím dál více zaměřují na praktické věci, jsou stále sbory, které důrazně dbají na duchovní stránku a snaží se na ni stále upozorňovat. A právě seniorátní konventy se stávají jejich platformou. „*Nejaktivnějším sborem na konventech je jeden z nejmenších sborů, Horní Slavkov. Ostatní sbory dávají názory spíše praktický. Prostě potřebujete vyřešit budovu, potřebujete změnit řád, tak oni dávají konkrétní faktický návrh. Ten sbor Horní Slavkov vnáší do konventu jakýsi nadhled a nutí nás jít, abychom hledali naše vlastní kořeny. Dávali před pěti, šesti lety takový návrhy, o kterých jsme nevěděli, co tím chtěl básník říci. Ale šli jakoby někde ke kořeni problémů, ke kořeni naší víry... Ony se nám nelíbily, byly jako často kritický. Tohle špatně, tohle špatně a bylo to, ne konkrétně kazuistika, ale šla až do hloubky. A my jsme ty jejich názory často smetli ze stolu. Ale cítili jsme, že jakoby ten problém se tím neodstranil. Pepík Beneš pak dělal několik presbyterních konferencí, což je takový setkání aktivních lidí z celého seniorátu dvakrát ročně k nějakému tématu. Právě na ta témata, který otvíral ten sbor v Horním Slavkově. Nikomu z nás se moc nelíbila, ale přitom otvírali témata, která byla správná,*“^{56]} uvádí bývalý seniorátní kurátor Mikoláš Zoubek. Nutno dodat, že Horní Slavkov patří mezi reemigrantské sbory, které se vyznačují silnou zbožností. Je vcelku pochopitelné, že právě tyto sbory budou mít péči o to, aby se seniorátní konvent nestal ryze praktickou institucí.

K Hornímu Slavkovu se vyjádřil i senior Hamari: „*On to je sice sbor Horní Slavkov, ale ten život sboru je v Novém Sedle, i když kostelík je v Horním*

54] Rozhovor autora s Jaroslavem Řezníčkem (bývalý místokurátor Korandova sboru) dne 9. března 2022. Záznam rozhovoru je uložen v soukromém archivu autora.

55] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

56] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

Slavkově, tak ta modlitebna je v Novém Sedle. Oni vždycky přicházeli a dodnes přicházejí s docela zajímavými podněty, někdy s příliš radikálními, které se nedají otevírat, ale je dobře, že je otevírají.^{57]}

Finance nebyly jediná věc, kterou seniorát na svých konventech či zastupitelstvech řešil. Do církevních kruhů po sametové revoluci přišla problematika nejen lidských práv, která se pro dnešní církev stala jednou z nejdůležitějších otázek, ale také otázka politiky. Ta, jak známo, dokáže rozdělit mnohá společenství, proto bylo nasnadě omezit politickou debatu. Hlavně na seniorátních konventech. *„Já jako předseda konventu velmi zřetelně tlumím tyhle ty pokusy vnést politickou diskuzi do církevní půdy. Tu politiku se snaží přinést bratr Kraus, ale vím, že pokud by se nesla politika na konvent, tak nás to rozdělí. Ale párkrát se tomu nešlo ubránit. Začátkem devadesátých let se rozpadala Jugoslávie. A v té době v podstatě tam byly války, drsný války. A v jednu chvíli, když tam hrozila genocida muslimů, tak tam vpadlo NATO a bombardovali Bělehrad. A byli mrtví civilisté. Tenkrát jsme svolali sjezd,^{58]} co se dneska už neschází, bylo to setkání všech kurátorů a tenkrát jsme otevřeli to téma bombardování NATO. A já si uvědomil, jak strašlivý, strašlivý příkop by vznikly, kdybychom mluvili o politice v církvi. Protože mnozí byli proti tomu bombardování,*^{59]} sdělil Mikoláš Zoubek.

Politika v obecných rysech byla předmětem rozhovoru i se seniorem Hamarim, jenž měl pro tuto problematiku následující vysvětlení: *„Tak jak ČCE je otevřená a chce vstupovat do společnosti, tak chce vstupovat i do politiky, a to různým způsobem. Někteří faráři velmi aktivně, osobně působili v politice, a působí, a nejen touto formou, ale i vyjadřováním se k veřejným záležitostem, apelováním na poslance z různých stupňů samosprávy, ČCE jsou vlastní vždy nějaké happeningy a Synod vždy připravuje vždy nějaké poselství pro společnost. To vstupování do politiky buď aktivně anebo občanským vyjádřením je pro českobratrské evangeliky vždy zásadní, to je součástí té českobratrské identity.*^{60]} Na otázku, zda je dobře, že se politické otázky dostávají i na seniorátní konventy, odpověděl: *„Politika se dostává i na konventy, pakliže si to zaslouží pozornost, takže pokud je nějaký konflikt válečný, nebo něco, co ve společnosti velmi výrazně vyvstalo, třeba nějaké kulturní akce, které vzbudily diskuze ve společnosti, tak se to objevuje. V poslední době různý postoje k té epidemiologické situaci. Samozřejmě říkám, že čím více budeme mít problémů ekonomických či provozních, tím menší prostor zůstává pro ty veřejné aktivity, proto si myslím, že nám to spíš uškodilo, než pomohlo, ty restituice, protože nám*

57] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

58] Jednalo se o mimořádný sjezd seniorátních kurátorů. Probíhal hlavně v devadesátých letech. Postupem času se přestal konat.

59] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

60] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

zůstává méně prostoru, času i sil, abychom se angažovali tam, kde je nás třeba, kde bychom to mohli dělat z principu.^{61]}

V Západočeském seniorátu jsou dnes tyto reemigrantské sbory: Teplá, Černošín, Horní Slavkov, Podbořany, Sokolov, Chodov u Karlových Varů, Ostrov nad Ohří, Stříbro, Kdyně a Nejdk. Dále kazatelské stanice v Kynšperku nad Ohří, Kraslicích, Hranicích, Podhradí, Jáchymově, Toužimi, Třech Sekeřách a Mokřínách.

Zásadní bylo zjistit, zda se dnes dají najít rozdíly mezi sbory reemigrantskými a sbory, které vznikly z přestupového hnutí. Přece jenom se jedná o dva naprosto rozdílné původy vzniku. Reemigranti si svou víru drželi po staletí v cizí zemi, neboť v monarchii nebyli vítáni, zatímco věřící z přestupových sborů se k evangelictví dali, protože jim katolictví nebylo blízké, anebo ho považovali za nástroj rakouského útlaku.

Dle mnohých pamětníků z řad farářů či členů Českobratrské církve evangelické, jsou dnes už liturgické rozdíly takřka setřeny. Jediným rozdílem je přístup ve víře. Zatímco reemigrantské evangelické rodiny jsou pietistické, snaží se u svých členů nacházet lásku k evangelictví jakožto k víře, která po dlouhou dobu definovala jejich rodinu, u evangelických rodin vzniklých z přestupového hnutí takové snahy nejsou. K problematice pietismu je vhodné předložit ukázkou z rozhovoru s bývalým seniorátním kurátorem Mikolášem Zoubkem, který se jako pietista cítí: *„Máme za to, že pokud člověk je křesťanem, tak to ovlivní úplně všechny složky jeho života, je to nejdůležitější a nemáme tu víru jakoby přídavek k našemu životu, ale snažíme se, aby to bylo naprostý základ našeho života, a bez víry zbývající části našeho života postrádají smysl. Ono to tak je, řekněme, u všech evangeliků, jo, ale my, řekněme, akcentujeme. A jak se to konkrétně projevuje? My razíme takový heslo, že člověk by měl každý den číst Bibli. Nejenomže v neděli poslouchá kázání. Každý den se modlit a žít velmi intenzivně ve společenství věřících. A mít s Pánem Ježíšem až osobní vztah. To je náš důraz, my v tom vidíme klady, ostatní zase v tom vidí zápory. Z těch reemigranstejch se z větší části rodily probuzenecký sbory a z těch přestupových jsou klasičtí evangelíci, ale není tam rovnítka. Když jsem nastoupil do senátního výboru, tak jsem se snažil respektovat sbory v tom jejich rozpoložení víry, snažit se unifikovat, a když sbor bude trošičku jinej, tak my podporujeme to, co tam je, takže to byla naše taková obecná filozofie, když jsem nastoupil do senátního výboru.*^{62]}

Současný senior Miroslav Hamari uvedl svou reflexi reemigrantských sborů: *„I správa těch sborů je úplně jiná, co se týče sborů z přestupového hnutí a sborů reemigrantských. Ve zbožnosti je to samozřejmě patrné na první pohled, sbory reemigrantské si pěstovaly pietistickou zbožnost, tedy zbožnost*

61] Tamtéž.

62] Rozhovor autora s MUDr. Mikolášem Zoubkem.

jednoty bratrské z 18. století, trošku se to konzervovalo v emigraci. Přivezli si to s sebou a udržovali to tady, taktéž tady je problém i ve zbožnosti a v etice, která z toho vychází, protože tam je veliký důraz na čistotu morálky. Sborny z přestupového hnutí mají katolický východiska, jsou víc otevřené veřejnosti, jsou liberálnější, více snesou, co se otevřenosti týče v projevech a ta správa vypadá podobně. Dám příklad, ve sborech reemigrantských jsme řešili problém s kouřením marihuany, což na pohled může vypadat jako problém komický, ale pro některé členy z těch sborů to byl problém zásadně etického významu, kdežto něco takového v jižní části seniorátu, tedy v těch sborech, které jsou z přestupového hnutí, se jako problém neobjevilo. Bylo to v rámci toho, jestli je třeba odsoudit v principu takovou věc. Samozřejmě do toho spadá pití alkoholu, kouření tabáku, a to jsou věci, které pro člověka neznalého té kultury vypadají komicky, ale pro ně je to problém. Ten případ, o kterém mluvím, vyšel přímo ze sborového života, nebyla to akademická, kabinetní diskuze. A na tomto příkladu ukazují, že ty správné věci, které musí seniorátní výbor řešit, jsou v obou částech toho seniorátu jiné. Ty sbory z přestupového hnutí mají starosti jiného charakteru než ty pietistické, ač teda jejich kultura a zbožnost chladne a vyprchává s dalšími generacemi, je úžasná. Jak si to zachovali napříč generací a že byli schopni si to přenést do nového prostředí.“^{63]}

Po celou dobu se reemigranti snažili se svými příbuznými a známými ze zbývajících českých evangelických komunit v zahraničí držet kontakt. „Je tady spolek Exulant. Vydávají dvakrát ročně časopis, který dostává každý člen. A v tom časopise jsou různé útržky, vyprávění pamětníků, jak to prožívali, různé články a tak. A jsou různá setkání, třeba valná hromada, nebo když sbor má nějaké výročí, tak jsou tam ti lidi zvaní. A spolek ten má pod patronátem spolupráci těch sborů a vlastně reprezentuje všechny český sbory. Když byly v Zelově oslavy založení kostela, angažovala se tam i celá Českobratrská církev,“^{64]} uvedl Pospíšil.

Jedním z témat rozhovoru s Pospíšilem byla současná situace mezisborových kontaktů – tedy kontaktů mezi reemigranty a občany Polska, kteří mají emigrantské kořeny. Spolupráce dle Pospíšila slábne. Ztrácí se nejen zájem o víru, ale i zájem o rodinné kořeny. „Ta vůle na nějaké velké schůze už není. Ti lidi, kteří by chtěli, tak už nemůžou a ti mladí už nemají tu vůli. Když jsem byl v Polsku se svými dcerami, tak jsem viděl, že jim to už nic neříká. Ony vědí, že jsou tam nějaký jejich bratrance, ale že by se tam samy rozjely...“^{65]}

To, co se ovšem nezměnilo, je vnímání české komunity Poláky. „I dneska, co já vím od svých příbuzných, tak ti Poláci je berou pořád jako Čechy, i když

63] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

64] Rozhovor autora s Janem Pospíšilem (kurátor sboru ve Stříbře) dne 16. listopadu 2021. Záznam rozhovoru je uložen v soukromém archivu autora.

65] Tamtéž.

mluví polsky, chodí do polských škol, ale berou je jako Čechy. A je to zajímavý, protože ti Češi tam žijou dýl než ti Poláci, protože jejich předci založili to město. A když přijedou sem, tak je zase berou jako Poláky.^{66]}

Z vyznění kapitoly je patrné, že rozdíly mezi reemigrantskými sbory a sbory z přestupového hnutí jsou značné. Byl tedy nasnadě dotaz, zda někdy nepadla na církevní půdě otázka ohledně odchodu reemigrantských sborů z ČCE. Tato otázka byla položena senioru Hamarimu: „*Byly takový snahy. V devadesátkách, kdy se poprvé začalo mluvit o homosexualitě a pro ty reemigrantské sbory bylo mluvit o té tematice nesnadné. Jejich vnímání homosexuality jako hříchu úplně nekoresponduje s názorem celé ČCE, takže ty myšlenky tady nějak probleskovaly, a vůbec to byly myšlenky, když ne o odchodu z ČCE vůbec, tak o vytvoření samostatného seniorátu z těch reemigrantských sborů tady na severu v Krušnohoří nebo pod Teplou, ale nikdy nebyly tak úplně seriózní ty snahy, aby to někam vedlo. Ale ty touhy byly a myslím si, že byly způsobeny tou diskuzí o homosexualitě.*“^{67]}

Současným problémem není jen nedostatek financí, ale také úbytek věřících či nedostatek farářů. Ti se navíc do Západočeského seniorátu příliš nehlásí. Toto téma otevřel Mikoláš Zoubek: „*Do Západočeského seniorátu vlastně nejdou noví kazatelé. Já to vidím duchovně. To je problém seniorátu Západočeského, Ústeckého a Jihočeského. A dle mého to souvisí s odsunem Němců. Já si myslím, že tady prostě se historicky udělaly zvrstvá, hříchy. A že od té doby leží jakýsi prokletí, jakási vrstva tmy na té oblasti těch bývalých Sudet. Když si vezmete mapu všech církví, jednotlivých sborů, katolíci, evangelici, ale i ty ostatní malé církve evangelický mají v oblasti Sudet nejmiň věřících, nejmiň sborů. Na Moravě je to něco jiného, tam je každéj druhej věřící, ale my jsme tady samotní. Vidím tohle duchovně. A proto ty lidi dnes tady do kostela nechodí. A sbory tím trpí. Třeba Cheb má na starosti tři kostely po Němcích a o ty se musí starat. Já jim pořád radím, aby nepotřebné kostely prodali, převedli na obec. A vím, že na mě občas za ten názor hledí, jako když dělám svatokrádež. A ten nedostatek farářů povede k tomu, že ty sbory je už stejně chítit nebudou, protože by si je nezaplátili.*“^{68]}

Výrok o tom, zda opravdu církev cítí v západních Čechách jakousi křivdu za odsun Němců, bylo třeba konfrontovat i s dalšími pamětníky. Senior Hamari k tomu řekl, že: „*On*^{69]} *to tak může cítit, protože žije v Kraslicích, kde to bylo daleko bolestnější než tady v Plzni nebo v té jižní části seniorátu, u nás určitě na Plzeňsku, Rokycansku, Domažlicku to nevnímáme.*“^{70]} Podobný názor měl

66] Tamtéž.

67] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

68] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

69] Myšlen Mikoláš Zoubek.

70] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

i Esterle: „Možná, že Mikoláš Zoubek to vnímá intenzivnějš, protože ty Kraslice to postihlo silně, já tohleto tady v Plzni nevnímám, to Plzeň a Plzeňsko je mírné.“^{71]} Podotýkám, že účelem tohoto odstavce není znevažování názorů pana Zoubka, avšak jako člověka neznalého duchovní stránky života ČCE mě zajímalo, zda je tato událost, tedy německý odsun, opravdu tak silná věc, která donutí nové evangelické faráře si nezvolit západní Čechy za své působišťe.

Situaci ohledně nedostatku farářů vnímá jako problém i bývalý místokurátor Korandova sboru Řezníček. „Největší problém porevoluční doby byl nedostatek kazatelů, protože spousta kazatelů po roce devadesát měla důchodový věk, a sice už byla možnost, aby studovali noví, mladí bohoslovci ale nerozjelo se to tak, jak by církev potřebovala, takže si myslím, že ač za totality to bylo hodně přísný, dostat se na teologickou fakultu, ale když se to po revoluci změnilo, tak to bylo někdy ještě horší, protože ti lidé mohli, ale měli obrovské možnosti studovat. Je pravda, že se otevřela ta možnost studovat na fakultě, ale nestalo se, že by se tam najednou nahrnula sta studentů, anebo se hrnuli, vystudovali a šli mimo církevní služby. To tenkrát nešlo. Když se dnes podíváme, kolik vystudovaných je mimo církevní službu, tak to člověka až zarazí.“^{72]}

Senior Hamari si všimá toho, že západ Čech není pro nové faráře tak lukrativní. A proto na otázku, zda vnímá, že do Západočeského seniorátu nejde tolik nových farářů, odpověděl: „Vnímám to. Je to pohraničí. To prostě dneska tak je a myslím si, že všechny senioráty v pohraničí mají stejné problémy jako my. Dlouhodobě neobsazený Cheb je naší velkou bolestí, protože to cítíme jako místo strategický, které by mělo být obsazené, i synodní radě se nedaří najít kandidáta, který by tam šel, protože my nemáme zřízení biskupský, ale faráři se volí, takže to je na jejich dobrovolnosti, aby sem přicházeli, a to se neděje, protože to je daleko od centra.“^{73]}

O něco optimističtější názor má Esterle: „Je pravda, že ten příliv farářů není tak velkej, ale neviděl bych to nějak zle. Bratr Zikmund přišel relativně nedávno z Prahy, je i nový bratr farář v Teplé, i Juliana Hamariová tady slouží. Takže bych to neviděl tak fatálně.“^{74]}

Řezníček otevřel další problematickou otázku dnešní církve, a úbytek laických kazatelů: „Hezké bylo za totality zapojení laiků v církvi, takže členové staršovstva, kteří se na to cítili, byli znalí Bible a do značné míry neměli zábrany se stát těmi ordinovanými kazateli, po té revoluci ta snaha doplnit si vzdělání upadla.“^{75]} Tento názor bylo třeba opět ověřit. Senior Hamari následně v tomto smyslu sdělil, že „s laickými kazateli je problém, oni se dělí do dvou

71] Rozhovor autora s Janem Esterlem.

72] Rozhovor autora s Jaroslavem Řezníčkem.

73] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

74] Rozhovor autora s Janem Esterlem.

75] Rozhovor autora s Jaroslavem Řezníčkem.

skupin, jednak jsou to laičtí kazatelé, kteří působí jako jáhni, ti sice nemohou samostatně spravovat sbory, ale působí jako kazatelé, dostávají za svou práci plat, mají nad sebou administrátora, který dohlíží na ten chod sboru, v současnosti žádného jáhna nemáme, protože synodní rada umožnila, že ti jáhni, kteří sloužili více než deset let, mohli požádat o status faráře, u nás se to stalo ve třech případech, synodní rada tomu vyhověla, takže jsou dnes řádní faráři. U laických kazatelů, kteří jsou dneska výpomocní kazatelé, tak se těm dělníkům na vinici Páně říká, to jsou laici, kteří absolvovali tříletý církevní kurz uzavřený zkouškou na synodní radě a jsou ordinováni, tedy mohou vysluhovat večeri Páně a křtít, tak těch je dnes dvanáct a církev je využívá tam, kde je sbor neobsazený nebo farář v neschopnosti, na dovolené a podobně a oni nejsou zaměstnanci, jsou dobrovolníci. Myslím si, že v západních Čechách i vzhledem ke zbožnosti s těmito pracovníky nebyla nikdy nouze, že se nacházejí a chtějí takto působit a i v současné době běží ten tříletý kurz, na kterém spolupracujeme s Jihočeskou univerzitou a z toho kurzu vyjdou ti, kteří budou ordinováni (...). Je to skoro až taková charakteristika tohoto seniorátu, tady vždycky byli pomocní kazatelé a nikdy o ně nebyla nouze.“^{76]}

Podobný názor má i Esterle: „Já se teď účastním vzdělávání laiků, které se odehrává v Přešticích a schází se nás tam patnáct až dvacet, asi se všichni nebudou chtít stát laickými kazateli, nebudou usilovat o ordinaci. Ale je tam řada lidí, kteří tam jezdí s velkou touhou dozvědět se víc i něco sami o sobě, protože se tam probírají i církevní dějiny. Takže já to vidím jako povzbudivou věc, ale každopádně nějakí noví laičtí kazatelé budou, možná jich bude jen pět, ale budou.“^{77]}

Doba po sametové revoluci také přinesla otevření hranic a tím pádem i přeshraniční církevní spolupráci. Již zde byl uveden spolek Exulant. Není to ale jediný typ přeshraniční spolupráce. „Jo, to je tak, že Němci se s náma chtěli kamarádit, jenže jich je dvacetkrát víc než nás. To by nás utloukli čepicemi, to bysme nedělali nic jinýho než setkání s Němcema. Takže přeshraniční spolupráce je, ale my v podstatě se omezujeme zpravidla, že každý sbor se kamarádí jenom s tím jedním sborem, který je nejbliž za hranicema a všechny ostatní kontakty a pokusy o jakýsi sblížení s dalším německým sboroma odmítáme. Ne, že bychom byli proti tomu, máme Němce rádi, ale nemůžeme to stihnout všechno, co bychom chtěli. Takže přeshraniční spolupráce je na úrovni sborů. Já jsem spolupracoval s Pavlem Neústupným, který se stará o to historické smíření Čechů a Němců. Párkrát jsme se s Němci sešli k modlitebnímu setkání, kdy jsme prosili za odpuštění, vyznávali hříchy. My jsme jakoby cítili, že máme zástupně vyznávat hříchy. Němci za hříchy svých, v uvozovkách, otců nacistů a my za hříchy našich otců, v uvozovkách, co jsme spáchali v roce 45, 46.

76] Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

77] Rozhovor autora s Janem Esterlem.

Navzájem jsme si odpouštěli, a pak jsme společně chválili Pána, takže bylo někdy takových zajímavých setkání. Pak to vymizelo někdy, já nevím, tohle bylo někdy v devadesátých letech, nevím už přesně kdy. My jsme ale začali mít pocit, že ta křivda na nebi je už smazaná,^{78]} sdělil Zoubek.

Spolupráce s německou stranou také vyústila v založení církevní česko-německé školky v Chebu. Avšak cesta k ní byla velice náročná. Prvotním projektem česko-německé spolupráce totiž neměla být školka, nýbrž nemocnice v Kraslicích. „*S Libalem*^{79]} *jsme v roce 1997 nebo 1998 udělali vážnou chybu, která se vyřešila až po dvaceti letech. Jde o tu školku v Chebu. Byl jsem nový seniorátní kurátor. Já měl Libala moc rád. A on měl takové široké srdce. Všechno by chtěl, ale nemá tu racionální stránku. Tehdy v Kraslicích chátřala nemocnice. Já z toho chtěl LDNku, ale starosta, já byl tenkrát v lékařské radě, starosta mi volá, že má na tu nemocnici kupce, že tam někdo chce provozovat česko-německou nemocnici, že by to koupila nějaká Českobratrská církev evangelická. A já na to, jestli je tam podepsán nějaký farář. A starosta, že farář Libal. Libal byl tehdy podporován německou stranou, která chtěla vytvořit česko-německý církevní projekt, a protože Libal uměl perfektně německy, stýkal se s nima. Německá bavorská církev dostala grant od spolkové vlády, která chtěla podpořit zajímavý přeshraniční projekt. No a Libala napadlo koupit tu nemocnici, že tam budou čeští doktoři a budou se starat o německé pacienty. No a já jsem ihned jel do Chebu, vzal jsem Libala, odvezl ho do Kraslic ukázat mu tu chátrající nemocnici. Protože Libal nabízel něco, co vlastně neviděl. Nakonec se vymyslelo, že se v Chebu postaví česko-německá křesťanská školka. Já jsem byl nejprve proti tomu, byl to nereálný plán. Za dva měsíce jsme dostali dopis od Synodní rady, seniorem byl tehdy Smetana. A tam stálo, vážení bratři ze senátního výboru, víme, že jste napsali negativní stanovisko na projekt školky v Chebu, ale my to vidíme jinak, tak bychom si přáli, aby taková věc vznikla, tak jestli byste byli tak laskavi a své vlastní stanovisko nepřehodnotili. No, a já, člověk, který je v podstatě loajální, nechci mít konflikty, takže jsem souhlasil a ten projekt vlastně vznikl dvacet let, protože německá strana měla velmi přísné požadavky, které se nám nedařily plnit. Ta školka dnes patří diakonii.*^{80]}

Přeshraniční spolupráce s německou stranou je velmi bohatá, což dokazuje i vyprávění současného seniora Hamariho či Esterleho, který se zabývá hlavně hudbou^{81]} v seniorátu. Hamari sdělil o přeshraniční spolupráci, že „*byla vždycky nadstandartní. Jsou sbory, které žily z prostředků partnerských sborů na druhé straně hranice, a i dnes Kirchenkreis Bayreuth, který je našim spolupracujícím*

78] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

79] Lubomír Libal – tehdejší senior Západočeského seniorátu.

80] Rozhovor autora s MUDr. Mikulášem Zoubkem.

81] Je v hudebním seniorátním odboru, který se stará hlavně o varhany v jednotlivých sborech a samozřejmě také o varhaníky.

církevním okrskem německé evangelické církve, s námi spolupracuje velmi úzce. Jednou ročně máme pracovní setkání se sestrou biskupkou Greiner a jednou ročně máme společnou pastorálku s faráři z německé strany. A blízká spolupráce je také se sbory v Sasku, konkrétně s Plauen to se týká sborů v Aši a v Krušnohoří, takže ta spolupráce je daleko větší než v jiných seniorátech. Pořádáme společně dětské církevní dny se sborem Marktredwitz.“^{82]}

Esterle během rozhovoru uvedl i podstatné informace k oné hudební přeshraniční spolupráci: „*Poslední dva roky nás COVID hodně zabrzdil, před takovými sedmi lety jsme pořádali i nějaký akce, kde se setkávaly český a německý děti a muzika tam tvořila podstatnou část, i když ne hlavní, sestra Elzer ze Selbu tak s tou jsme vždycky ty věci připravovali a dokud také působili v příhraničí manželé Chamrádovi, protože ona byla Němka.“^{83]} Také se vyjádřil na téma finanční pomoci z německé strany na opravu vzácných varhan ve sboru v Hranicích u Aše: „*Jezdívám pravidelně hrát do Hranic u Aše, kde jsou velmi staré varhany v kostele, který je náš, ale je to samozřejmě luterský kostel a vybrali si na něj Němci, kteří žijí u nás. A tam odvedl hodně práce farář Kučera. A visí nad tím otazník, protože to je vyloučená lokalita, takže když se tam lidi v těch Hranicích sejdou, tak je to proto, že tam jsou ty koncerty a většinou jsou to dvě třetiny Němci, jedna třetina Češi a díky tomu můžou ty varhany fungovat.“^{84]}**

Závěr

Cílem této práce byly vybrané kapitoly z dějin Západočeského seniorátu po roce 1989. Problémy, které seniorát po roce 1989 řešil, byly i problémy, které se dotýkaly celé církve – vyrovnání se s minulostí, vstup politiky do církevního života a problémy nejen finanční, ale i personální. Svě místo má i zaměření na přeshraniční spolupráci s německou stranou, která je pro Západočeský seniorát typická. Hlavní snahou při zpracování textu bylo prohlášení pamětníků mezi sebou konfrontovat tak, aby v nich nezazníval pouze jeden názor. Jsem si přitom ovšem vědom problematičnosti popisu dějin.

Problematika v tomto textu popisovaná nikdy nebyla celistvě zpracována, proto jsem ve studii využíval metodu orální historie jako primární zdroj informací. Studie představuje nejen historii Západočeského seniorátu, ale také seniorát jako fenomén, kterému nebývá nejen v historických kruzích věnována pozornost. Přínosem studie je otevření této problematiky a možná inspirace pro další studium dějin ČCE v kontextu jejích seniorátů.

^{82]} Rozhovor autora s Mgr. Miroslavem Hamarim.

^{83]} Rozhovor autora s Janem Esterlem.

^{84]} Tamtéž.

Západočeský seniorát je velice specifická oblast ČCE, která je tvořena dvěma typy sborů, sborů reemigrantských a sborů vzniklých z přestupového hnutí, přičemž každý typ jinak přistupuje k víře a ke zbožnosti. Západní Čechy jsou oblastí, kde evangelictví nemělo téměř žádné kořeny a díky kvalitní misijní práci evangelických farářů se podařilo zde vytvořit půdu pro „evangelický kvas“, je to prostor, kde se „rodila“ Nová orientace, ona velice specifická organizace, kterou se Státní bezpečnost snažila neúspěšně zadupat. Posledních třicet let si seniorát procházel pro změnu jinými typy zkoušek, které by neměly být opomenuty a na něž se předkládaný text zaměřoval.

West Bohemian Seniority of the Czechoslovak Evangelical church after 1989

Summary

The study describes chosen chapters of West Bohemian Seniority's history. The main sources used for this document were memories of the witnesses. Oral history is the primary method used for this document. Primary and secondary literature was also used.

The first chapter is focused on description of the Seniority as legal-administrative unit. For the purpose of the document was essential to describe the Seniority and its structures. The chapter doesn't only contain a plain description of each system but also statements of important witnesses – the current senior Miroslav Hamari and former curators Josef Beneš and Mikoláš Zoubek.

The second chapter is dedicated to the West Bohemian Seniority as a whole. The chapter serves to familiarize the reader with the Seniority as such: When was it created, what is its position among Evangelical Church of Czech Brethren and most importantly the issue of re-emigration is described there.

The third chapter describes the present activities of the Seniority and methods of oral history were largely used for this part of the document. The interviews with the witnesses are used here as the main sources and it includes their opinions on politics, finances, international cooperation with Germany, the lack of priests and coping with the communism. The interviews with the witnesses are the most important part of the whole document, therefore this chapter is pivotal without a doubt.

The study creates an overview of the most important points in West Bohemia Seniority's modern history and is as objective as possible. Because the West Bohemia isn't traditionally evangelical, the Seniority is very specific among Evangelical Church of Czech Brethren.